

institutions of higher education in the training of specialists in specialty 081 Law, not to mention the educational program for bachelors or masters with the same name.

Despite this, it would be appropriate in higher education institutions conducting training for law enforcement personnel to introduce the discipline Medical Law, and for the most investigators investigating medical crimes, introduce an advanced training courses, trainings, online conferences that provided students with deeper knowledge about the features of the organization of the investigation of improper performance of professional duties by a medical or pharmaceutical worker.

Key words: medical assistance, non-fulfillment of professional duties, improper fulfillment of professional duties, automation of accounting for medical services, crime investigation methodology.

УДК 343.137.5

<https://doi.org/10.33994/kndise.2020.65.81>

М.М. Резнік

вчитель історії та права

гімназія «Київська Русь» Дарницького району м. Києва

О.А. Столітній

учень

гімназія «Київська Русь» Дарницького району м. Києва

ПРАВА ДИТИНИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Статтю присвячено дослідженню прав дитини у кримінальному процесі України, залежно від статусу у кримінальному провадженні. Проаналізовано права неповнолітнього, малолітнього під час кримінальної процесуальної діяльності, що класифіковано на: права неповнолітнього як особи, тобто загальні права визначені в КПК України для всіх або окремого учасника кримінального провадження; права, що передбачено в КПК України щодо спеціальних категорій – неповнолітньої та малолітньої особи. Досліджено права неповнолітнього, малолітнього під час кримінальної процесуальної діяльності, що поділяються та розглядаються автором залежно від статусу в якому їх залучено, зокрема: 1) загальні права, що поширюються на всіх неповнолітніх, малолітніх під час кримінальної процесуальної діяльності; 2) права окремих учасників, що також поділяються на: а) неповнолітніх, малолітніх, які стали жертвами, свідками правопорушення та інших учасників: потерпілого; свідка; цивільного позивача; неповнолітнього, який не є учасником кримінального провадження але рішення у провадженні має вплив на нього вплив; б) неповнолітніх, малолітніх, які потенційно вчинили кримінальне правопорушення: затриманого; підозрюваного, обвинуваченого; неповнолітнього, щодо якого вирішувалося питання про застосування примусових заходів виховного характеру; засудженого.

Ключові слова: кримінальне провадження, неповнолітні, малолітні, права, захист.

Постановка проблеми. Забезпечення прав дитини під час кримінальної процесуальної діяльності держави має особливо важливе значення, адже одна з найбільш вразливих категорій людей потрапляє в нехарактерне для свого віку оточення та ситуації, що можуть супроводжуватися процесуальним примусом та негативно вплинути на несформовану психіку. Таким чином, знання власних прав та розуміння дій у відповідних обставинах забезпечить дітям обізнаність у можливих складних ситуаціях, пов'язаних з кримінальною процесуальною діяльністю держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Права дитини як окремого учасника кримінального провадження, їх проблемні питання досліджувались вітчизняними вченими, зокрема: В.М. Бурдін, І.Г. Кучеріна, Н.М. Крестовська, Г.В. Попов, В.В. Романюк та інші. Водночас, відсутні узагальненого дослідження прав неповнолітнього поза статусом останнього, підходів до класифікації прав неповнолітнього у відповідному контексті, що обумовлює актуальність цієї статті.

Під час даного дослідження використано такі методи як: аналіз, синтез, індукція, дедукція, компаративістський, формально-юридичний, системно-структурний методи та узагальнення.

Метою даної роботи є дослідження прав дитини у кримінальному процесі України, залежно від статусу у кримінальному провадженні з метою інформаційного забезпечення неповнолітніх з даного питання та гарантування ефективного захисту власних прав під час під час кримінальної процесуальної діяльності держави.

Виклад основного матеріалу. На думку О.Ф. Скакун, права дитини – це можливості (свободи) неповнолітньої дитини, необхідні для її існування, виховання та розвитку¹⁰. Н.М. Крестовська підтримує наведену думку, визначаючи також класифікацію прав дитини: загальнолюдські права і свободи особистості, адаптовані до особливого суб'єкта – дитини; ювенальні (спеціальні) права і свободи. Н.М. Крестовською також визначено, що адаптація загальнолюдських прав і свобод стосовно дитини здійснюється шляхом: розширення змісту правової норми на користь дитини; обмеження змісту правової норми з метою захисту дитини; встановлення додаткових вікових меж для реалізації прав; встановлення особливих гарантій реалізації прав і свобод; встановлення особливих режимів реалізації прав і свобод дітьми, які знаходяться у несприятливій або екстремальній ситуації¹¹.

Низка науковців (Р. Калюжний, А. Комзюк, О. Погрібний, Н. Лесько та ін.) категорично вважають, що терміни «діти» та «неповнолітні» не є

¹⁰ Скакун О.Ф. Теория государства и права: Учебник. Харьков: Консум; Ун-т внутр. дел, 2000. С. 100.

¹¹ Крестовська Н.М. Ювенальне право України: генезис та сучасний стан : автореф. дис. ... д. юрид. наук : 12.00.01. Одеса : Одеська нац. юрид. акад., 2008. С 22. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/970/%D0%9A%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0.pdf?sequence=1&isAllowed=1> (дата звернення 05.04.2020).

тотожними за своїм змістом. Аналіз поглядів певної кількості вчених щодо даних категорій свідчить, що Е. Мельникова, О. Автономов, Є. Филипенко, Н. Сопубекова та ін. зазначають, що дитина та неповнолітній є тотожними поняттями – особа віком до 18 років, але перше з них є збірним (узагальнюючим) поняттям; Т. Смагіна, Н. Лесько та ін. вказують, що незважаючи на відсутність тотожності між ювенальними юридичними категоріями, у хронологічному порядку період дитинства протікає паралельно з періодом малолітства до 14 років і триває далі, а порівняно з періодом неповноліття – дитинство протікає паралельно, але може завершитися раніше (як правило, починаючи з 16 років) через обставини, передбачені у законодавстві; Н. Ортинська, Т. Корж-Ікаєва та ін. вважають, що категорії «неповнолітній» та «дитина» не є тотожними, а можуть розглядатися лише як частина та ціле. Остання категорія послідовно розподіляється 14-річним бар'єром на малолітніх та неповнолітніх; а Н. Опольською термін «неповнолітній» взагалі не використовується. Категорія дитинство (дитина) включає такі підгрупи, як малолітні (до 14 років), підлітки (14–16 років), особи юнацького віку (16–18 років)¹².

В Кримінальному процесуальному кодексі України¹³ (далі – КПК України) для забезпечення виконання завдань кримінального провадження за участю неповнолітніх передбачено відповідний понятійний апарат. Згідно з п. 12 ч. 1 ст. 3 КПК України, *неповнолітня особа* – малолітня особа, а також дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років. В п. 11 ч. 1 ст. 3 КПК України визначено, що *малолітня особа* – дитина до досягнення нею чотирнадцяти років. В контексті зазначеного можна зробити висновок, що в КПК України поняття «неповнолітня особа» та «малолітня особа» співвідносяться як загальне та частина. Відтак норми щодо неповнолітніх застосовні також щодо малолітніх осіб, а специфічні права та процедури щодо малолітніх – лише щодо відповідних осіб. Враховуючи зазначене, для завдань даного дослідження доцільно застосовувати поняття «малолітній» та «неповнолітній» в розумінні КПК України.

Аналізуючи права неповнолітнього, малолітнього під час кримінальної процесуальної діяльності вбачається, що вони включають: І. права неповнолітнього як особи, тобто загальні права визначені в КПК України для всіх або окремого учасника кримінального провадження; ІІ. права, що передбачено в КПК України щодо спеціальних категорій – неповнолітньої та малолітньої особи.

Загальні права учасників кримінального провадження спостерігаються через призму засад кримінального провадження, визначених в ст. 7 КПК України та деталізовано в нормах КПК України для відповідного учасника

¹² Веселов М. Проблемні питання ювенально-правової термінології. Visegrad Journal on Human Rights. 2019. № 3. Vol. 1. С. 65–66. URL: http://vjhr.sk/archive/2019_3/part_1/9.pdf (дата звернення 05.04.2020).

¹³ Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012, № 4651-VI (із змінами). Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 08.05.2020).

кримінального провадження: свідка (ч. 1 ст. 66), потерпілого (ст. 56), цивільного позивача (ч. 3 ст. 61), підозрюваного, обвинуваченого (ч. 3 ст. 42) та інших.

Водночас, особливості участі неповнолітнього в кримінальному провадженні спостерігаються на рівні засад кримінального провадження. Відповідно до ч. 2 ст. 10 КПК України, у випадках і порядку, передбачених КПК України, певні категорії осіб, зокрема неповнолітні, під час кримінального провадження користуються додатковими гарантіями.

Другу групу – права неповнолітнього, малолітнього під час кримінальної процесуальної діяльності, варто розглядати залежно від статусу в якому їх залучено, серед них: 1) *загальні права, що поширюються на всіх неповнолітніх, малолітніх* під час кримінальної процесуальної діяльності; 2) *права окремих учасників*, що також поділяються на: а) *неповнолітніх, малолітніх, які стали жертвами, свідками правопорушення та інших учасників*: потерпілого; свідка; цивільного позивача; неповнолітнього, який не є учасником кримінального провадження але рішення у провадженні має вплив на нього вплив; б) *неповнолітніх, малолітніх, які потенційно вчинили кримінальне правопорушення*: затриманого; підозрюваного, обвинуваченого; неповнолітнього, щодо якого вирішувалося питання про застосування примусових заходів виховного характеру; засудженого.

Кожен неповнолітній, малолітній насамперед повинен розуміти недопустимість щодо нього будь-якого фізичного чи морального тиску, впливу, залякування чи погроз будь-якого роду від будь-кого з учасників кримінального провадження, а особливо представників правоохоронних органів.

Загальні права, що поширюються на всіх неповнолітніх, малолітніх під час кримінальної процесуальної діяльності включають такі:

- повістка про виклик неповнолітньої особи, як правило, вручається її батьку, матері, усиновлювачу або законному представнику (ч. 4 ст. 135 КПК України);

- допит малолітньої або неповнолітньої особи проводиться у присутності законного представника, педагога або психолога, а за необхідності – лікаря (ч. 1 ст. 226 КПК України) і не може продовжуватися без перерви понад одну годину, а загалом – понад дві години на день (ч. 2 ст. 226 КПК України);

- особам, які не досягли шістнадцятирічного віку, роз'яснюється обов'язок про необхідність давання правдивих показань, не попереджуючи про кримінальну відповідальність за відмову від давання показань і за завідомо неправдиві показання (ч. 3 ст. 226 КПК України);

- при проведенні слідчих (розшукових) дій за участю малолітньої або неповнолітньої особи забезпечується участь законного представника, педагога або психолога, а за необхідності – лікаря (ч. 1 ст. 227 КПК України).

Неповнолітні, малолітні, які стали потерпілими від правопорушення, його свідками або іншими учасниками кримінального провадження є особами, щодо яких кримінальна процесуальна діяльність має позитивну або нейтральну динаміку. В таких ситуаціях доцільне сприяння реалізації

процесуальних процедур з метою притягнення винного до відповідальності, однак з обов'язковим дотриманням вимог КПК України щодо процедур участі неповнолітнього, малолітнього, дотримання їх прав, забезпечення безпеки та мінімізації негативного впливу.

Якщо потерпілим є неповнолітня особа, до участі в процесуальній дії разом з нею залучається її законний представник (ч. 1 ст. 59 КПК України).

Привід свідка не може бути застосований до неповнолітньої особи (ч. 3 ст. 140 КПК України).

Щодо участі неповнолітнього свідка, потерпілого у кримінальному провадженні передбачено, що:

- у виняткових випадках, коли участь законного представника може завдати шкоди інтересам малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого, слідчий, прокурор за клопотанням малолітнього або неповнолітнього чи з власної ініціативи має право обмежити участь законного представника у виконанні окремих слідчих (розшукових) дій або усунути його від участі у кримінальному провадженні та залучити замість нього іншого законного представника (ч. 3 ст. 227 КПК України);

- у випадках проведення допиту малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого, допит осіб, впізнання осіб чи речей під час досудового розслідування можуть бути проведені у режимі відеоконференції при трансляції з іншого приміщення (дистанційне досудове розслідування) (п. 3 ч. 1 ст. 232 КПК України);

- допит малолітнього свідка (потерпілого) і, за розсудом суду, неповнолітнього свідка (потерпілого) проводиться в присутності законного представника, педагога чи психолога, а за необхідності – лікаря (ч. 1 ст. 354 КПК України). Свідку (потерпілому), який не досяг шістнадцятирічного віку, головуючий роз'яснює обов'язок про необхідність давати правдиві показання, не попереджуючи про кримінальну відповідальність за відмову від давання показань і за завідомо неправдиві показання, і не приводить до присяги (ч. 2 ст. 354 КПК України). У випадках, коли це необхідно для об'єктивного з'ясування обставин та/або захисту прав малолітнього чи неповнолітнього свідка (потерпілого), за ухвалою суду він може бути допитаний поза залом судового засідання в іншому приміщенні з використанням відеоконференції (дистанційне судове провадження) (ч. 4 ст. 354 КПК України);

- у кримінальних провадженнях щодо злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи, а також щодо злочинів, вчинених із застосуванням насильства або погрозою його застосування, одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб для з'ясування причин розбіжностей в їхніх показаннях не може бути проведений за участю малолітнього або неповнолітнього свідка чи потерпілого разом з підозрюваним (абз. 4 ч. 9 ст. 224 КПК України);

- судове провадження може здійснюватися у режимі відеоконференції під час трансляції з іншого приміщення, у тому числі яке знаходиться поза межами приміщення суду (дистанційне судове провадження), у разі проведення допиту малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого (п. 3 ч. 1 ст. 336 КПК України).

Якщо цивільним позивачем є неповнолітня особа, її процесуальними правами користується законний представник (ч. 1 ст. 64 КПК України). На захист інтересів неповнолітніх осіб, цивільний позов може бути пред'явлений їхніми законними представниками (ч. 2 ст. 128 КПК України).

Особа, яка не є учасником кримінального провадження але на яку впливають рішення, що приймаються у провадженні. За наявності в обвинуваченого неповнолітніх дітей, які залишилися без нагляду, суд зобов'язаний одночасно з ухваленням вироку порушити окремою ухвалою питання перед службою в справах дітей або відповідним органом опіки та піклування, органом соціального захисту населення про необхідність влаштування цих неповнолітніх, непрацездатних або встановлення над ними опіки чи піклування (ч. 1 ст. 378 КПК України).

Щодо неповнолітніх, малолітніх які потенційно вчинили кримінальне правопорушення кримінальна процесуальна діяльність має негативну динаміку, адже має на меті притягнення винного до кримінальної відповідальності та потенційно супроводжуватиметься процесуальним примусом. В даному випадку неповнолітньому, малолітньому необхідно чітко усвідомлювати свої права та вимагати забезпечення їх належної реалізації, пам'ятати положення ст. 63 Конституції України щодо відсутності відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом, а також права підозрюваний, обвинувачений чи підсудний на захист. Дана категорія передбачає власні права, залежно від правового статусу неповнолітнього.

У разі **затримання** неповнолітньої особи уповноважена службова особа, яка здійснила затримання, зобов'язана негайно повідомити про це його батьків або усиновителів, опікунів, піклувальників, орган опіки та піклування (ч. 2 ст. 213 КПК України).

Щодо неповнолітніх **підозрюваного, обвинуваченого** визначено, що:

- слідчий суддя, суд може прийняти рішення про здійснення кримінального провадження у закритому судовому засіданні впродовж усього судового провадження або його окремої частини лише у випадках, якщо обвинуваченим є неповнолітній (п. 1 ч. 2 ст. 27 КПК України);

- кримінальне провадження щодо неповнолітньої особи має бути здійснено невідкладно і розглянуто в суді першочергово (ч. 4 ст. 28 КПК України);

- якщо підозрюваним, обвинуваченим є неповнолітній, до участі в процесуальній дії разом з ним залучається його законний представник (ч. 1 ст. 44 КПК України). Як законні представники можуть бути залучені батьки (усиновлювачі), а в разі їх відсутності – опікуни чи піклувальники особи, інші повнолітні близькі родичі чи члени сім'ї, а також представники органів опіки і піклування, установ і організацій, під опікою чи піклуванням яких перебуває неповнолітній (ч. 2 ст. 44 КПК України);

- участь захисника є обов'язковою у кримінальному провадженні: щодо осіб, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні кримінального правопорушення у віці до 18 років, – з моменту встановлення факту неповноліття або виникнення будь-яких сумнівів у тому, що особа є повнолітньою; щодо осіб, стосовно яких передбачається застосування

примусових заходів виховного характеру, – з моменту встановлення факту неповноліття або виникнення будь-яких сумнівів у тому, що особа є повнолітньою (п. 1, 2 ч. 2 ст. 52 КПК України);

– досудова доповідь щодо неповнолітнього обвинуваченого віком від 14 до 18 років складається незалежно від тяжкості вчиненого злочину, крім випадків, коли щодо неповнолітнього, стосовно якого прокурором у порядку, передбаченому статтею 497 КПК України, складено клопотання про застосування до нього примусових заходів виховного характеру; щодо неповнолітнього, який не досяг віку кримінальної відповідальності, за наявності підстави для застосування примусових заходів виховного характеру (ч. 2, 4 ст. 314-1 КПК України);

– батьки або інші законні представники неповнолітнього беруть участь у кримінальному провадженні за участю неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого (ч. 1 ст. 488 КПК України). У виняткових випадках, коли участь законного представника може завдати шкоди інтересам неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого, суд за його клопотанням, клопотанням прокурора чи за власною ініціативою своєю ухвалою має право обмежити участь законного представника у виконанні окремих процесуальних чи судових дій або усунути його від участі у кримінальному провадженні і залучити замість нього іншого законного представника (ч. 3 ст. 488 КПК України);

– неповнолітній підозрюваний чи обвинувачений повідомляється або викликається слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом через його батьків або інших законних представників. Інший порядок допускається лише в разі, якщо це зумовлюється обставинами, встановленими під час кримінального провадження (ч. 1 ст. 489 КПК України);

– якщо неповнолітній не досяг шістнадцятирічного віку або якщо неповнолітнього визнано розумово відсталим, на його допиті за рішенням слідчого, прокурора, слідчого судді, суду або за клопотанням захисника забезпечується участь законного представника, педагога чи психолога, а у разі необхідності – лікаря (ч. 1 ст. 491 КПК України);

– до неповнолітніх підозрюваних чи обвинувачених, крім запобіжних заходів, передбачених ст. 176 КПК України, може застосовуватися передання їх під нагляд батьків, опікунів чи піклувальників, а до неповнолітніх, які виховуються в дитячій установі, – передання їх під нагляд адміністрації цієї установи (ч. 1 ст. 493 КПК України). Передання під нагляд батьків та інших осіб можливе лише за їхньої на це згоди та згоди неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого (ч. 3 ст. 493 КПК України);

– суд, вислухавши думку прокурора, захисника і законного представника неповнолітнього обвинуваченого, має право своєю ухвалою видалити його із залу судового засідання на час дослідження обставин, що можуть негативно вплинути на нього (ч. 1 ст. 495 КПК України). Після повернення неповнолітнього обвинуваченого головуючий знайомить його з результатами дослідження обставин, проведеного за його відсутності, і надає йому можливість поставити запитання особам, які були допитані за його відсутності (ч. 2 ст. 495 КПК України);

– ухвалюючи вирок, суд повинен вирішити питання чи необхідно призначити неповнолітньому громадського вихователя (п. 11 ч. 1 ст. 368 КПК України).

Неповнолітній, щодо якого вирішувалося питання про застосування примусових заходів виховного характеру має право подати апеляційну (п. 4 ч. 1 ст. 393 КПК України), касаційну скаргу (п. 4 ч. 1 ст. 425 КПК України), в частині, що стосується інтересів неповнолітнього.

Щодо неповнолітніх засуджених варто зазначити:

– ухвалою суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться спеціальна навчально-виховна установа, неповнолітній може бути достроково звільнений від примусового заходу виховного характеру в порядку, передбаченому цим Кодексом (ч. 1 ст. 502 КПК України). Ухвала суду може бути постановлена за наслідками клопотання неповнолітнього, його захисника, законного представника або прокурора, якщо поведінка неповнолітнього під час перебування у навчально-виховній установі свідчить про його перевиховання. Під час розгляду клопотання суд з'ясовує думку ради спеціальної навчально-виховної установи, в якій перебуває неповнолітній, щодо можливості його дострокового звільнення від примусового заходу виховного характеру (ч. 1 ст. 502 КПК України);

– у разі набрання законної сили ухвалою суду про відмову в задоволенні клопотання щодо умовно-дострокового звільнення засудженого від відбування покарання або заміну невідбутої частини покарання більш м'яким покаранням розгляд повторного клопотання з цього самого питання щодо неповнолітніх засуджених може мати місце не раніше як через шість місяців (ч. 7 ст. 539 КПК України).

Висновки. Враховуючи вразливий стан неповнолітнього, малолітнього, державою забезпечено здійснення досудового розслідування за участю вказаних осіб спеціально уповноваженими суб'єктами ювенальної юстиції. Незважаючи на це, знання своїх прав під час такої, переважно примусової діяльності держави, в змозі забезпечити неповнолітньому, малолітньому належний особистий захист. Особливо актуальним є знання своїх прав неповнолітніми, малолітніми, якими скоєно протиправні діяння, оскільки не кожна дитина, яка опинилась у скрутній життєвій ситуації є сформованим злочинцем, а отже в окремих випадках «невдалий» життєвий досвід, у поєднанні з правовою освіченістю дозволить не опинитись на лаві підсудних, зробити належні висновки та стати повноправним членом суспільства.

Перелік посилань

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012, № 4651-VI (із змінами). Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 08.05.2020).

References

1. The Criminal Procedure Code of Ukraine of April 13, 2012, № 4651-VI (as amended). Information of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, p. 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (access date 08.05.2020). (In Ukrainian).

2. Веселов М. Проблемні питання ювенально-правової термінології. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2019. № 3. Vol. 1. С. 64–69. URL: http://vjhr.sk/archive/2019_3/part_1/9.pdf (дата звернення 05.04.2020).

2. Veselov M. Problematic issues of juvenile legal terminology. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2019. № 3. Vol. 1. P. 64–69. URL: http://vjhr.sk/archive/2019_3/part_1/9.pdf (access date 05.04.2020). (In Ukrainian).

3. Крестовська Н.М. Ювенальне право України: генезис та сучасний стан : автореф. дис. ... д. юрид. наук : 12.00.01. Одеса : Одеська нац. юрид. акад., 2008. 40 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/970/%D0%9A%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення 05.04.2020).

3. *Krestovskaya N.M.* Juvenile law of Ukraine: genesis and current state: author's ref. dis. ... d. jurid. science: 12.00.01. Odessa: Odessa national jurid. acad., 2008. 40 p. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/970/%D0%9A%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (accessed 05.04.2020). (In Ukrainian).

4. Скакун О.Ф. Теория государства и права: Учебник. Харьков: Консум; Ун-т внутр. дел, 2000. 704 с.

4. *Skakun O.F.* Theory of state and law: Textbook. Kharkiv: Consum; University of internal affairs, 2000. 704 p. (In Russian).

ПРАВА РЕБЕНКА В УГОЛОВНОМ ПРОИЗВОДСТВЕ

Н.Н. Резник, О.А. Столетний

В статье рассматриваются права ребенка в уголовном процессе Украины, в зависимости от статуса в уголовном производстве. Проанализированы права несовершеннолетнего, малолетнего во время уголовного процессуальной деятельности, что классифицированы на: права несовершеннолетнего как лица, то есть общие права определены в УПК Украины для всех или отдельного участника уголовного судопроизводства; права, предусмотрено в УПК Украины относительно специальных категорий – несовершеннолетней и малолетней лица.

Отмечено, что общие права участников уголовного производства наблюдаются через призму принципов уголовного производства и детализировано в нормах УПК

Украины для соответствующего участника уголовного судопроизводства.

Исследована права несовершеннолетнего, малолетнего во время уголовного процессуальной деятельности, которые делятся и рассматриваются автором в зависимости от статуса в котором их привлечено, в частности: 1) общие права, распространяются на всех несовершеннолетних, малолетних во время уголовного процессуальной деятельности; 2) права отдельных участников, также подразделяются на: а) несовершеннолетних, малолетних, ставших жертвами, свидетелями правонарушения и других участников: потерпевшего; свидетеля; гражданского истца; несовершеннолетнего, который не является участником уголовного судопроизводства но решение в производстве влияет на него влияние; б) несовершеннолетних, малолетних, которые потенциально совершили уголовное преступление: задержанного; подозреваемого, обвиняемого; несовершеннолетнего, в отношении которого решался вопрос о применении принудительных мер воспитательного характера; осужденного.

Отмечено, что несовершеннолетние, малолетние, которые стали жертвами правонарушения, его свидетелями или другими участниками уголовного производства являются лицами, в отношении которых уголовное процессуальная деятельность имеет положительную или нейтральную динамику. В таких ситуациях целесообразно содействие реализации процессуальных процедур с целью привлечения виновного к ответственности, однако с обязательным соблюдением требований УПК Украины относительно процедур участия несовершеннолетнего, малолетнего, соблюдения их прав, обеспечения безопасности и минимизации негативного воздействия.

Также отмечено негативную динамику уголовной процессуальной деятельности в отношении несовершеннолетних, малолетних потенциально совершили уголовное преступление, учитывая цель по привлечению виновного к уголовной ответственности и потенциальное применение процессуального принуждения. Отмечено, что в данном случае несовершеннолетнему, малолетнему необходимо четко осознавать свои права и требовать обеспечения их надлежащей реализации.

Ключевые слова: уголовное производство, несовершеннолетние, малолетние, права, защита.

RIGHTS OF CHILDREN IN THE CRIMINAL PROCESS

M.M. Reznik, O.A. Stolitnii

The article considers the rights of the child in the criminal process of Ukraine, depending on the status in criminal proceedings. The rights of a minor during criminal proceedings are analyzed, which are classified into: the rights of a minor as a person, ie general rights defined in the CPC of Ukraine for all or individual participants in criminal proceedings; rights provided by the CPC of Ukraine for special categories – minors and minors.

It is noted that the general rights of participants in criminal proceedings are observed through the prism of the principles of criminal proceedings and are detailed in the norms of the CPC of Ukraine for the relevant participant in criminal proceedings.

The rights of a juvenile during criminal proceedings, which are divided and considered depending on the status in which they are involved, are studied, in particular: 1) general rights that apply to all minors during criminal proceedings; 2) the rights of individual participants, which are also divided into: a) minors, juveniles who became victims, witnesses of the offense and other participants: the victim; witness; civil plaintiff; a minor who is not a party to the criminal proceedings but the decision in the proceedings has an impact on him; b) minors, juveniles who have potentially committed a criminal offense: a detainee; suspect, accused; a minor in respect of whom the issue of application of coercive measures of an educational nature was resolved; convict.

It is emphasized that minors, juveniles who have become victims of the offense, its witnesses or other participants in criminal proceedings are persons in respect of whom criminal proceedings have a positive or neutral dynamics. In such situations, it is advisable to facilitate the implementation of procedural procedures in order to bring the perpetrator to justice, but with mandatory compliance with the requirements of the CPC of Ukraine on procedures for participation of minors, their rights, security and minimize negative impact.

The negative dynamics of criminal proceedings against minors, juveniles who have potentially committed a criminal offense, also given the purpose of bringing the perpetrator to criminal responsibility and the potential use of procedural coercion. It is noted that in this case, minors need to be clearly aware of their rights and demand to ensure their proper implementation.

The keywords: кримінальне провадження, неповнолітні, малолітні, права, захист.

DOI: <https://doi.org/10.33994/kndise.2020.65.29>

УДК 343.98

Каріна Вікторівна Калюга
кандидат юридичних наук,
заступник завідувача кафедри
кримінального права, процесу та криміналістики

E-mail: karina-kaljuga@rambler.ru

*Інститут права імені Володимира Сташиса
Класичного приватного університету*

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ІСТОРІЇ ПРАКТИКИ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ ПРОФАЙЛІНГА

Статтю присвячено аналізу витоків методики профайлінгу особи невідомого злочинця. Досліджено розвиток застосування можливостей профайлінга особи злочинця та практику його застосування в діяльності правоохоронних органів під час розслідування злочинів. Виходячи з поняття профайлінга, як від англ. Profile- профіль – профіль, обрис, контур, малювати вигляд збоку – інтегральна методика попередження злочинів через виділення характерних рис осіб, які вчинили злочин або готуються його зробити, на основі психологічних, кримінологічних, криміналістичних та соціологічних знань; сукупність методів і методик оцінки та прогнозування поведінки людини на підставі аналізу найбільш інформативних ознак, криміналістичного портрета особи, характеристик зовнішності, невербальної і вербальної поведінки, місцезнаходження тощо.

Ключові слова: криміналістичні методи, криміналістичний портрет злочинця (портрет особи злочинця, профіль особи злочинця), особа невідомого злочинця, методи профайлінга (методика), профайлінг.

Проблемі використання технології профайлінга приділяли увагу у своїх дослідженнях такі зарубіжні та українські вчені, як Н. М. Анісімова, Ю. М. Волонський-Басманов, І. М. Даньшин, П. Екман, Н. Д. Еріашвілі, В. А. Лабунська, О. Р. Лурія, І. М. Мерзлікін, Б. Де Пауло, О. Подільчак, В. Райх, Р. Розенталь, О. Фрай, В. Фрізен, В. Л. Цветкова, М. Цукерман, К. Шерер та ін. Окремі аспекти досліджували Ю. М. Антонян,